

N:o 47.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1902, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag till lag om byggande och underhåll af vissa enskilda vägar på landet.

Till behandling af lagutskottet har hänskjutits en inom Andra Kam-maren af herrar *D. Persson* i Tällberg och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra väckt motion, n:o 81, hvori anförts följande:

»Det torde knappast finnas något område, som så nära berör och i så hög grad har inflytande på det mindre jordbrukets skötsel och utveckling och i samband dermed den mindre jordbrukarens existensmöjligheter, der lagstiftningen är så ofullständig och efterblifven som rörande byggande och underhåll af by- och utfartsvägar på landet.

I anledning deraf hafva också motioner vid olika tillfällen blifvit väckta inom Riksdagen, hvilka afsett att afhjelpa denna olägenhet. Och sist vid 1894 års riksdag afgåfvos i Andra Kammaren tvenne motioner i nämnda syfte. I anledning af dessa motioner aflät också Riksdagen den 2 maj samma år en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Sedan dess hafva åtta år snart förflutit utan att något förslag härutinnan blifvit för Riksdagen framlagdt.

Väl hafva vi oss bekant, att inom vederbörande departement ett förslag till lag angående *utfartsvägar* för några år sedan utarbetats; men dels har detta förslag icke framlagts till Riksdagens pröfning och dels funno vi detsamma, efter det vi beredts tillfälle att deraf taga del, så till vida vara ofullständigt, som det icke omfattade äfven *byvägar*.

Vi anse det dock nödigt, att båda dessa slag af vägar behandlas i ett sammanhang och inrangeras under samma lagbestämmelser, helst som det i många fall torde komma att möta afsevärda svårigheter att afgöra, huruvida en väg är af sådan natur och beskaffenhet, att densamma bör betraktas som utfarts- eller byväg. Särskildt torde sådana förhållanden vara att motse i Dalarne och Norrland.

Och då de olägenheter, som nu äro rådande på grund af de äldre stadgandenas ofullständighet och otydlighet, i lika hög grad göra sig gällande rörande såväl by- som utfartsvägar, kan denna för landsorten så viktiga fråga ej blifva på ett tillfredsställande sätt löst genom att lagstadga endast för det ena slaget af berörda vägar. Samma uppfattning finnes också uttryckt uti Riksdagens ofvan åberopade skrifvelse.

Någon meningsskiljaktighet synes således icke heller vara rådande inom Riksdagen angående behovet och nödvändigheten af förbättrad lagstiftning på detta område. Det väsentligaste att icke säga enda skälet, som anförts emot antagandet af en lag i nu angifvet syfte, har varit det, att man först velat vinna någon erfarenhet derom, huru väglagen af den 23 oktober 1891 skulle komma att verka; och särskildt har man velat afvakta resultatet af de efter nämnda lag förestående vägdelningar med fästadt afseende derå, att, såsom man antagit, en del utfartsvägar skulle kunna komma att ingå i delningen och såsom bygdevägar indelas till allmänt underhåll.

På de flesta ställen torde nu sådan delning vara verkställd och nödig erfarenhet vunnit beträffande nämnda lags verkningar i det afseendet.

Den erfarenhet vi fått af berörda lags tillämpning är sådan, att vi finna det vara af behovet högeligen påkalladt, att en lag snarast möjligt måtte komma till stånd rörande såväl utfarts- som byvägar.

På grund af hvad vi sålunda anför, våga vi vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del måtte antaga följande förslag till

Lag

om byggande och underhåll af vissa enskilda vägar på landet.

1 §.

Är enskild väg på landet utfarts- eller byväg för två eller flera särskilda fastigheter, grufvor, bergverk, vattenverk, fabriker eller med fabriker jemförliga verk och inrättningar, vare egare deraf eller, der fråga är om enskild jordbruksfastighet eller om egendom, som tillhör kronan, menighet

eller allmän inrättning, innehafvare af den egendom ömsesidigt pligtige att deltaga i vägens byggande och underhåll efter de i denna lag stadgade grunder.

2 §.

En hvar underhållsskyldig skall för egendom, i 1 § afses, efter det egendomen åsatta taxeringsvärde i vägens byggande och underhåll deltaga i den mån vägen för den egendom begagnas.

3 §.

Väg skall underhållas i ett med afseende å dess ändamål försvarligt skick. Ej må någon betungas med underhållande af väg till större bredd än 3,6 meter.

4 §.

Delaktigheten i vägens underhåll skall, der ej i fråga om bro annat af särskilda omständigheter föranledes, så bestämmas, att en hvar af de underhållsskyldige står i ansvar för viss sträckning å marken.

Vid vägdelning skall hänsyn tagas till sådana omständigheter, som inverka på vägunderhållet, och för ty, der större svårighet möter, skäligen minskning i vägglott deremot beräknas.

5 §.

Uppstår tvist angående skyldigheten att deltaga i vägs byggande eller underhåll, skall frågan företagas till pröfning vid förrättning å stället i den ordning nedan stadgas.

6 §.

Till förrättningsman förordue Konungens befallningshafvande, på ansökan, landtmätare eller annan lämplig person. Förrättningsmannen skall, om någon af parterna det önskar, vid förrättningen biträdas af två gode män, hvilka tillkallas af parterna, men, om desse ej åsamjas, utses af förrättningsmannen bland dem, som till nämndemän eller till ledamöter i egodelningsrätt eller till gode män vid landtmäteriförrättning i orten valde äro. Bestämmas under förrättningens fortgång, att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning af åtgärd, som derförinnan vidtagits.

I fråga om förrättningen skola skiftesstadgans föreskrifter rörande annan landtmäteriförrättning än laga skifte ega motsvarande tillämpning.

7 §.

Vid förrättningen må ej till pröfning upptagas invändning, att i följd af aftal eller eljest skyldigheten att deltaga i vägens underhåll är annorlunda bestämd, än ofvan i denna lag är sagdt; yppas tvist derom, varde förrättningen instäld i afbidan på tvistens slutliga pröfning.

Förrättningsmannen eller, der han af gode män biträdes, förrättningsmännen åligge att, efter det parterna blifvit hörda och utredning verkställd angående de förhållanden, som kunna på frågan om underhållsskyldigheten inverka, söka att mellan parterna åvägabringa öfverenskommelse; och varde, der sådan öfverenskommelse sker, särskild afhandling derom upprättad, af parterna undertecknad samt af gode männen eller, der sådana ej vid förrättningen biträda, af två tillkallade vittnen bestyrkt. Kommer ej enligt hvad nu är sagdt förening till stånd, varde frågan i de delar, som tvistige äro, af förrättningsmannen eller, der han af gode män biträdes, af förrättningsmännen pröfvad jemlikt de i denna lag stadgade grunder.

8 §.

När förrättningen är verkställd, skall förrättningsmannen till parterna utgifva det under förrättningen förda protokoll med dithörande handlingar; och skall i protokollet vara upptaget samt för parterna särskildt tillkännagifvas, att förrättningen då är afslutad och att den dermed missnöjde eger att på sätt 9 § innehåller fullfölja sin talan.

9 §.

Är någon missnöjd med förrättningen, skall han, vid talans förlust, inom nittio dagar, från det förrättningen förklarats afslutad samt protokoll och handlingar efter 8 § utgifvits, instämma samtliga öfriga parter till domstol.

10 §.

Försummar någon att underhålla honom tilldelad vägloft och bättrar han ej ofördröjligen efter tillsägelse, må annan underhållsskyldig på den försumliges bekostnad bristen bota eller bota låta.

11 §.

Slutes godvillig öfverenskommelse utan anlitande af sådan förrättningsman, som i 6 § sägs, angående skyldigheten att deltaga i vägs underhåll eller angående tillsynen å underhållet, ege den öfverenskommelse ej gällande kraft utöfver tio år från det den ingicks.

12 §.

Har om öfverenskommelse, som i 11 § är sagd, upprättats skriftlig, af parterna undertecknad och af två vittnen bestyrkt afhandling, ege en hvar af dem, som deltagit i föreningen, låta intaga den i domboken hos den eller de domstolar, inom hvilkas domvärjo den egendom är belägen, som föreningen angår. Varder föreningen sålunda i dombok intagen sist å det ting, som näst efter en månad från dess upprättande infaller, gälle den jemväl emot nya egare eller innehafvare af egendomen; sker intagande i domboken senare, än nu är sagdt, vare föreningen gällande allenast mot dem, som efter intagandet blifvit egare eller innehafvare af egendom.

Förening, som slutits för boställe eller för sådan på viss tid upplåten egendom, som tillhör kronan, menighet eller allmän inrättning, hafve dock ej verkan emot senare innehafvare, med mindre den blifvit godkänd af den förvaltningsmyndighet, som eger närmaste tillsyn öfver egendomen; ej heller vare förening, som för enskild jordbruksfastighet blifvit utan egarens samtycke slutet af nyttjanderättshafvare, gällande mot senare nyttjanderättshafvare eller egare.

13 §.

Inträder, sedan skyldigheten att deltaga i vägs underhåll blifvit genom öfverenskommelse eller eljest i ofvan stadgad ordning bestämd, synnerligen förändrade förhållanden i afseende på vägens begagnande eller underhåll, ege en hvar af de underhållskyldige påkalla skälig jemkning.

Uppstår tvist om jemkningen, skola i fråga om sådan tvist stadgandena i 5--9 §§ ega motsvarande tillämpning.

14 §.

Mål, som i denna lag afses, skall upptagas vid allmän underrätt i den ort, der vägen, hvarom fråga är, eller största delen deraf är belägen.

15 §.

Denna lag skall icke verka rubbning af hvad angående viss vägs underhåll må hafva före lagens trädande i kraft blifvit genom aftal eller beslut lagligen bestämdt.

Såsom äfven motionärerna omförmält, aflät 1894 års Riksdag till Kongl. Maj:t en skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar. Till stöd för denna framställning anfördes bland annat.

Riksdagen funne de i ämnet gällande föreskrifter vara hvarken nog omfattande eller tillräckligt bestämda för ordnande af skyldigheten att bygga och underhålla sådana vägar. De gäfvne sålunda icke någon säker ledning vid bestämmande af den grund, enligt hvilken vägdelning mellan väghållningsskyldige skulle ske, liksom de ej heller lemnade bestämdt svar på frågan, huru verkställd vägdelning skulle kunna vinna laga kraft; och bristen på tydliga föreskrifter i ämnet vore desto mera känbar, som ifrågasvarande vägar numera med vår tids höjda anspråk på bekväma och lätta kommunikationsmedel måste anses vara af större betydelse, än då gällande stadganden tillkommo. Riksdagen funne det sålunda vara af behovet påkalladt, att en förbättrad lagstiftning uti förevarande hänseende snarast möjligt komme till stånd.

Att i frågans dåvarande skede och innan den utredning, som Kongl. Maj:t kunde åstadkomma, föregått närmare uttala sig om de grunder, på hvilka ett blifvande lagförslag borde byggas, syntes Riksdagen emellertid icke lämpligt. Dock ansåge sig Riksdagen böra redan då uttala såsom sin åsigt, att skyldigheten att underhålla utfarts- och byvägarne borde fortfarande såsom dittills åligga dem, som af vägarne betjenade sig.

I anledning af denna Riksdagens hemställan har, såsom i motionen likaledes omnämnas, genom Kongl. Maj:ts försorg utarbetats ett förslag till lag om underhåll af vissa enskilda vägar å landet. Högsta domstolen, som öfver detta förslag blifvit hörd, har emellertid på grund af åtskilliga anmärkningar, som mot förslaget förekommit, hemställt, att detsamma icke måtte göras till föremål för framställning till Riksdagen, och något sådant förslag har, som bekant, ej heller blifvit Riksdagen förelagdt.

Frågan om förbättrad lagstiftning rörande by- och utfartsvägar är alltså redan dragen under Kongl. Maj:ts pröfning, och att någon framställ-

ning deri ännu icke skett till Riksdagen, torde icke bero på underskattande af frågans betydelse, utan på de svårigheter, som äro förbundna med lösningen af densamma. Utredning i ämnet lärer ock fortfarande pågå, och vidare åtgärder torde med visshet vara att från Kongl. Maj:t förvänta.

Med allt erkännande af önskvärdheten, att fullständigare och mera tidsenliga stadganden på förevarande område måtte så snart som möjligt åvägabringas, finner utskottet med hänsyn till sålunda angifna förhållanden icke lämpligt att på enskilde motionärers framställning nu tillstyrka antagande af något lagförslag i ämnet, så mycket mindre som frågan synes utskottet vara af den beskaffenhet, att det för ett tillförlitligt bedömande deraf är väl behöfligt att ega tillgång till en fullständigare och omsorgsfullare utredning af densamma, än som nu står utskottet till buds. Såsom ofvan återgifna uttalande af 1894 års Riksdag utvisar, ansåg sig Riksdagen då icke böra, innan den utredning, som Kongl. Maj:t kunde åstadkomma, föregått, närmare uttala sig om de grunder, på hvilka ett blifvande lagförslag borde byggas. Denna betänklighet, som synes utskottet välgrundad, gör sig helt naturligt än mer gällande, då fråga är om att antaga ett formuleradt förslag.

Mot det i motionen innefattade lagförslaget torde dessutom i flere hänseenden kunna framställas befogade anmärkningar. Den viktiga frågan, huru anläggning af nya by- och utfartsvägar skall bringas till stånd, synes sålunda icke vara tillräckligt beaktad. Förslaget innehåller härom inga särskilda föreskrifter, och de gemensamma bestämmelser rörande vägs byggande och vägs underhåll, som i vissa afseenden föreslagits, torde icke fylla behovet. Det likställande af byggnads- och underhållsskyldigheten, som synes vara af motionärerna åsyftadt, lärer dessutom vara mindre lämpligt särskildt för det fall, att fastighet innehafves af annan än egaren. Äfven om det får anses riktigt, att innehafvaren i regel bör svara för vägs underhåll, synes dock byggande af väg vara en angelägenhet af den betydelse, att egaren dervid bör ega föra talan för fastigheten samt vara ansvarig för densammas andel i de kostnader, som af företaget uppkomma. Den af motionärerna i 2 § ifrågasatta beräkningsgrund för byggnads- och underhållsskyldighetens fördelning, att en hvar skall deltaga efter egendomens taxeringsvärde, i den mån vägen för den egendomen begagnas, synes utskottet till sin innebörd mycket tvifvelaktig och torde knappast vara möjlig att praktiskt tillämpa. Sannolikt har väl motionärernas afsigt varit, att taxeringsvärdet skulle vara det hufvudsakligen bestämmande och att derjemte skulle tagas hänsyn till längden af den väg, som af olika egendomar begagnades. En fördelning på sådan grund torde emellertid icke kunna anses tillfredsställande. Egendomars taxeringsvärden i förhål-

laude till hvarandra lemna ingen säker ledning för bedömande af den nytta, egendomarne hvar för sig hafva af till dem ledande by- och utfartsvägar, utan kan olika användningssätt medföra, att af fastigheter med samma taxeringsvärde den ena har mycket större gagn af en sådan väg än den andra. Missförhållanden skulle ock lätteligen uppkomma i de icke sällsynta fall, då fastigheter bestå af olika delar, hvilka, ehuru kanske belägna på ganska långt afstånd från hvarandra, äro upptagna under gemensamt taxeringsvärde. En dylik fastighet skulle då efter hela taxeringsvärdet deltaga i underhållet af en väg, äfven om densamma vore till nytta endast för en af fastighetens delar. Den rigtiga bestämningsgrunden torde vara, att underhållsskyldigheten beträffande utfarts- och byvägarne skall, liksom hittills, åligga dem, som af vägarne betjena sig, samt att denna skyldighet fördelas efter den utsträckning, hvori begagnandet sker. Vidare torde mot 15 § i förslaget kunna erinras, att om med densamma afses, att de bestämmelser angående vägs underhåll, hvilka genom vare sig aftal eller beslut meddelats, innan den föreslagna lagen träd i kraft, skulle, derest annat icke öfverenskommes, för all framtid vara gällande, ett sådant stadgande knappast synes kunna förordas. Lämpligare torde vara att, i hufvudsaklig öfverenstämmelse med hvad i 3 § af stängselförordningen den 21 december 1857 finnes föreskrifvet, icke låta äldre öfverenskommelser och beslut lägga hinder i vägen för underhållsskyldighetens bestämmande enligt de i den nya lagen stadgade grunder, då fråga derom väckes.

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.